

หลักสูตรอบรม การเรียนรู้ประสบการณ์การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริ โครงการร้อยใจรักษ์ หลักสูตรที่ 1 รุ่นที่ 1/102

วันที่ 27 – 28 กันยายน 2562

ทม.แม่ฮ่องสอน อ.เมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วมทั้งหมด 52 คน

นายนิคม ศิริสิงห์สังชัย ที่ปรึกษาสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระฯ ได้กล่าวถึง ความเป็นมาของโครงการร้อยใจรักษ์ โดยเริ่มจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์เข้ามาดำเนินการ ในหมู่บ้านห้วยส้าน และหมู่บ้านข้างเคียงที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ได้นำแนวทางการพัฒนาทางเลือก ใช้สร้างโอกาสในการปรับเปลี่ยนชีวิตจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด มาเป็นอาชีพที่สุจริต

สำหรับหลักสูตรการอบรมนี้รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการร้อยใจรักษ์ โดยมีนโยบายที่สำคัญ คือ การขยายผลโครงการฯ ไปสู่พื้นที่อำเภอชายแดนใน 4 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และพะเยา รวมทั้งสิ้น 19 อำเภอ โดยมีมูลนิธิปิดทองหลังพระฯ ดำเนินการในการจัดฝึกอบรม

ทั้งนี้สิ่งที่คาดหวังในการอบรมนี้ คือ การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนจากทุกคน และการนำประสบการณ์การเรียนรู้แนวทางพระราชดำริหลักการทำงาน และศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองอย่างเหมาะสมกับชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาของชุมชน โดยชุมชนเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน และท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ

หลักการพัฒนาทางเลือก ในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน

นายพงษ์พัฒน์ เพิ่มการ เจ้าหน้าที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ บรรยายโดยมีเนื้อหาสาระสำคัญ คือ 1. การพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง โดยดูทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้โอกาสและทางเลือกที่ดี ให้ชาวบ้านสามารถช่วยเหลือตัวเองและอยู่กับชุมชนได้ 2. การพัฒนาตามลำดับขั้น ซึ่งมี 3 ระยะ คือ ขั้นอยู่รอด นั่นคือ สามารถเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและไม่สร้างหนี้เพิ่ม ขั้นพอเพียง คือ มีรายได้มั่นคงสามารถเพิ่มผลผลิตได้ และขั้นยั่งยืน คือ การมีเงิน และพึ่งพาตนเองได้ 3. การพัฒนาเชิงพื้นที่ คือ การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ โดย โครงการร้อยใจรักษ์ได้มีการสำรวจข้อมูลจริงพร้อมทั้งการคืนข้อมูลให้ชาวบ้านรู้ปัญหาของตนเอง และ 4. การวัดผลการพัฒนาที่ชาวบ้านได้อะไร โดยดูจากผลการพัฒนาเชิงพื้นที่ในแต่ละมิติ ที่ทำให้ผลผลิตของชาวบ้านเพิ่มขึ้นและนำไปสู่การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น

ฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน ในพื้นที่แปลงสาธิต 75 ไร่

การเรียนรู้ระบบน้ำ

1

เรียนรู้การบริหารจัดการน้ำ การกักเก็บน้ำ โดยใช้อ่างพวงชอยซีเมนต์ (Soil Cement) การปล่อยลงไปที่แปลงเกษตรด้วยระบบกัลกน้ำ การพัฒนาระบบน้ำใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการประชุม และชาวบ้านต้องสละแรงงานการทำงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานราชการ ท้องที่ท้องถิ่น โดยที่โครงการฯ ออกค่าวัสดุอุปกรณ์ให้

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อบรมและวิทยากร

ถาม : ในการวางระบบท่อ ได้มีการฝังท่อไหม

ตอบ : มีการฝังแนวท่อ เพื่อเป็นการป้องกันไฟฟ้า

ถาม : บ่อที่ให้ชาวบ้านขุดมีขนาดเท่าไร

ตอบ : ขนาดของอ่างพวง ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ที่เหมาะสมด้วย

ถาม : ท่อที่ใช้วางระบบมีขนาดเท่าไร

ตอบ : มีหลายขนาด และจะมีการลดขนาดของท่อไปเรื่อยๆ ซึ่งโดยวางระบบหลักจะใช้ที่ขนาดท่อ 4 นิ้ว

ความมั่นคงทางอาหารในชุมชน

2

การเพิ่มผลผลิตข้าวสายพันธุ์โอโต ด้วยการใช้น้ำชีวมวลร่วมกับปุ๋ยหมัก ที่จากเดิมได้ผลผลิตข้าวที่ 600 กิโลกรัม/ไร่ เป็น 800 - 1,000 กิโลกรัม/ไร่ มีเป้าหมาย เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชน จากการผลิตข้าวปลอดภัยที่มีคุณภาพ รวมถึงมีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าว และการจัดตั้งโรงสีภายในชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ผลิต ลดรายจ่ายให้แก่ผู้บริโภค และส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ทำการปลูกพืชหลังนา เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้หลังจากฤดูทำนา

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อบรมและวิทยากร

ถาม : ยอดฟักทองญี่ปุ่นที่ตัดทิ้งสามารถกินได้ไหม

ตอบ : สามารถทำมากินได้ ไม่มีผลเสียใดๆ

ถาม : ฟักทองญี่ปุ่นต้องมีอายุผลผลิตกี่วัน จึงจะสามารถเก็บเกี่ยวได้

ตอบ : อายุผลผลิตที่ 2 เดือนครึ่ง

ถาม : วัตถุประสงค์หลักในการเพาะเชื้อสารชีวภัณฑ์มีอะไรบ้าง

ตอบ : ข้าวสาร ข้าวเปลือก และ หัวเชื้อสารชีวภัณฑ์

ถาม : ใช้เมล็ดหรือต้นกล้าในการปลูกฟักทองญี่ปุ่น

ตอบ : ทำการเพาะเมล็ดในถาดหลุมก่อน แล้วจากนั้นจึงนำต้นกล้าที่สมบูรณ์ลงไปปลูกในแปลง

3

เกษตรพอเพียง พืชระยะยาว ไม้ผล

เรียนรู้การปลูกไม้ผลระยะยาว เช่น เงาะทุเรียน ส้ม กาแฟ มะม่วง กล้วย ส้มโอ อาโวคาโด ฯลฯ โดยไล่ระดับตามความต้องการน้ำของพืช และความสูงของพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตของชาวบ้าน และสร้างรายได้ เป็นการจัดการแบบองค์รวม แบ่งพื้นที่เป็นป่านุรักษ์ ป่าใช้สอย เนินเขา ที่ดอน และที่นา

นอกจากนี้ พัฒนา ต่อยอดไม้ผลเดิมในพื้นที่ ได้แก่ พัฒนาคุณภาพมะม่วงน้ำดอกไม้ เพื่อการส่งออก CP และดอยคำ เป็นแหล่งตลาดรับซื้อผลผลิต และการส่งเสริมปลูกกาแฟโรบัสต้า

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อบรมและวิทยากร

ถาม : การปลูกมะม่วงตลับนาศ ต้องทำการเพาะเมล็ดก่อนใช้หรือไม่

ตอบ : ต้องทำการเพาะต้นกล้าก่อนลงแปลงปลูก เพราะต้นที่ได้จะแข็งแรงและทนทานกว่านำเมล็ดลงปลูกโดยตรง

ถาม : มะม่วงตลับนาศต้องปลูกเป็นระยะเวลากี่ปี จึงจะสามารถเปลี่ยนยอดได้

ตอบ : หลังจากปลูกลงดินแล้ว 1 ปี ก็สามารถเปลี่ยนยอดได้

ถาม : ใช้วัสดุอะไรในการพันก้านขณะเปลี่ยนยอด

ตอบ : พลาสติกสำหรับพันก้านโดยเฉพาะ สามารถหาซื้อได้จากร้านขายสินค้าเกษตรทั่วไป

ถาม : การเริ่มต้นจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความยุ่งยากบ้างหรือไม่

ตอบ : ไม่เป็นเรื่องยากเท่าไรนัก เพราะเบื้องต้นได้ทำการชี้แจงให้ชาวบ้านทราบถึงข้อดีในการรวมกลุ่มและรวมกลุ่มด้วยความสมัครใจทั้งสิ้น

พื้นที่สาธิตได้มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน คือ 1 ที่อยู่อาศัย (2) การปลูกพืชท้องถิ่น ผักสวนครัว ไม้ผล ร่วมกับโรงเพาะสารชีวภัณฑ์ 3) การเลี้ยงปลา และ 4) การเลี้ยงปศุสัตว์ โดยทางโครงการเริ่มจากการสำรวจความต้องการของชุมชนว่าต้องการเลี้ยงสัตว์ประเภทใด พร้อมทั้งการจัดตั้งกองทุนด้านปศุสัตว์ และการถ่ายทอดความรู้ให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตัวเองได้ เช่น การทำอาหารสัตว์ลดต้นทุน การป้องกันโรคระบาดเบื้องต้น การสอนให้ชาวบ้านทำวัคซีนเองเป็น เพื่อลดปริมาณการตายของสัตว์ในพื้นที่ เป็นต้น

การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อบรมและวิทยากร

ถาม : ราคาหญ้าเนเปียร์ ท่อนพันธุ์ละเท่าไร

ตอบ : ราคาปัจจุบันตกที่ท่อนละ 1 บาท

ถาม : การขยายพันธุ์หญ้าเนเปียร์ มีวิธีการอย่างไร

ตอบ : ใช้วิธีการปักชำ ทิ้งไว้ประมาณ 1 อาทิตย์ ให้แตกกอ

ถาม : การขยายพันธุ์หญ้า สามารถใช้เมล็ดในการเพาะขยายพันธุ์ได้หรือไม่

ตอบ : แบบเมล็ด สามารถเพาะพันธุ์ได้ แต่จะโตช้า และอัตราการรอดชีวิตต่ำกว่าแบบการใช้ท่อนเพาะขยายพันธุ์

ถาม : สูตรอาหารต้นกล้วยหมัก หากมีต้นกล้วยไม่พอ 100 กก. สามารถลดอัตราส่วนอื่นด้วยหรือไม่

ตอบ : สามารถลดตามอัตราส่วนของวัตถุดิบ ให้เพียงพอต่อปริมาณต้นกล้วยหมักที่ใช้

วิถีชีวิต เกษตรพอเพียง

4

แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ที่เคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

นายส่องแสง : สาเหตุที่ติดยาเริ่มจากเสพตามพ่อ เคยถูกจับติดคุก 2 ปี 6 เดือน ซื้อหาครอบครองยาบ้า 25 เม็ด และเคยฆ่าตัวตายเพราะความกดดันจากพี่น้อง ได้กินยาฆ่าแมลงยาฆ่าหญ้าแต่รอดมาได้ เมื่อโครงการเข้ามาจึงสมัครใจเข้าร่วมโครงการ จุดเปลี่ยนที่อยากจะเลิกจริงเพราะอยากเปลี่ยนแปลงตัวเอง และอยากจะทำความดี ตอนนี้เข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างโครงการฯ ชีวิตเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

นายมานิตย : เป็นคนสุพรรณบุรี มาได้ภรรยาหมู่บ้านบ้านยะผ่า สาเหตุที่เสพยา เนื่องจากเครียดกับปัญหาชีวิตรุนแรง เข้าร่วมโครงการครั้งแรกโดยได้รับคำแนะนำจากคนรอบข้าง อีกทั้งตนสนใจเข้าอาสามาสมัครบำบัด หลังจากเสร็จสิ้นการบำบัดคนในชุมชนให้การต้อนรับอย่างดี วางแผนชีวิตว่าจะสร้างบ้านให้เสร็จและเก็บเงินเพื่ออนาคตของลูก

นายสมบุรณ์ : ติดยาเพราะคบเพื่อนที่ไม่ดีเพื่อนจะไม่ให้เข้ากลุ่มถ้าไม่เสพด้วย เริ่มเสพมาตั้งแต่อายุ 13 เสพกัญชา ผงขาว เคยบำบัดหลายครั้งแต่ก็กลับทำเหมือนเดิม เพราะสภาพแวดล้อมรอบข้างเหมือนเดิม การเข้าร่วมโครงการอาสาทำดี มีพี่ๆ ทหารเป็นผู้ดูแลที่ดี และมีหมอดูแลที่ดี พี่เพื่อนรอบข้างให้กำลังใจ ปัจจุบันครอบครัวให้อภัย คนรอบข้างให้กำลังใจ และให้โอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่

คำถามจากผู้เข้าร่วมจากการแลกเปลี่ยน

ถาม : วิธีเสพยาเสพติด เป็นอย่างไร

ตอบ : เสพโดยผ่านจากการสูบควัน จากบ้องไม้ไผ่ โดยค่อยๆ เติมที่ละเม็ดหรือสองเม็ด

ถาม : การเสพยาทำให้มีความสุขขณะเสพ จริงหรือไม่

ตอบ : ตอนเสพยาจะทำให้มีโลกส่วนตัว ได้อยู่คนเดียว ไม่อยากยุ่งกับใคร และไม่สนใจใครหรือคนรอบข้าง

ถาม : ครั้งแรกที่ท่านลองเสพยาบ้า ท่านมีความรู้สึกเป็นอย่างไร

ตอบ : ครั้งแรกแค่สนุก เพราะมีเพื่อนที่เสพเหมือนกัน ต่อมาหากไม่เสพจะรู้สึกอ่อนแรง ครั้นเนื้อครั้นตัว บางครั้งเหมือนปวดกระดูก จึงต้องพยายามเสพเพื่อบรรเทาอาการตลอด

ถาม : ระหว่างการกินและการเสพควัน แบบใดถึงจะออกฤทธิ์เร็วมากที่สุด

ตอบ : แบบกินจะออกฤทธิ์ไวกว่า แต่จะมีอาการกระหายน้ำบ่อยกว่า

การแลกเปลี่ยนภาค ราชการกับการดำเนินการโครงการร้อยใจรักษ์

นายดวงแก้ว ยานทา ผู้ใหญ่บ้านเมืองงามเหนือ และ นายสุรัตน์ สุจาศิริวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านเมืองงามใต้ ได้เกริ่นนำโครงการร้อยใจรักษ์ และได้บรรยายถึงความเป็นมาเหตุผลที่เข้าร่วมการดำเนินการโครงการ ดังนี้

ก่อนมีโครงการฯ มาในพื้นที่ในชุมชนมีปัญหา กลุ่มผู้มีอิทธิพลและยาเสพติด อยู่ในระดับรุนแรงทำให้คนในชุมชนเกิดความเดือดร้อนในการใช้ชีวิตมาก หลังจากโครงการเข้ามาดำเนินการมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเป็นจำนวนมากทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นจำนวนมากและได้จัดประชุมเพื่อหาความร่วมมือในการดำเนินการ ซึ่งมีชาวบ้านเข้าร่วมมากกว่า ร้อยละ 80 และที่ประชุมเห็นด้วยที่จะเข้าร่วมโครงการร้อยใจรักษ์ทั้งหมด ในการดำเนินการช่วงแรกมีบ้านห้วยसान หมู่ที่ 10 เข้าร่วมโครงการต่อมามีการดำเนินการต่ออีก 3 หมู่บ้าน และเข้าร่วมการพัฒนาโครงการเป็นต้นแบบการพัฒนาร่วมกัน ในช่วงขั้นแรกของการดำเนินการคือศึกษาพื้นที่ สืบรวจข้อมูลเศรษฐกิจสังคมหลังจากนั้นได้รวบรวมข้อมูล แล้วคืนข้อมูลให้แก่ชุมชน ได้จัดกระบวนการในการค้นหาปัญหาที่ต้องการให้มีการ

แก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยการประชุมซึ่งในเวทีการประชุมได้มีหลายหน่วยงานเข้าร่วมรับฟัง และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา จากการจัดเวทีประชุมทำให้ได้แนวทางในการแก้ไข ดังนั้นปัญหาความเป็นอยู่ ปัญหาอาชีพ และปัญหาสุขภาพ หลังจากรับทราบปัญหาแล้วหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการประชุม จัดทำกฎระเบียบหมู่บ้านเพื่อการบังคับใช้ในหมู่บ้านให้สำเร็จ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ดูแลกันเอง

คำถามจากผู้เข้าร่วมอบรมการแลกเปลี่ยนภาค ราชการกับการดำเนินการโครงการร้อยใจรักษ์

ถาม : หมู่บ้านเมืองงามเหนือ และเมืองงามใต้ เคยมีปัญหาไม่สปรอยกันในเรื่องของศาสนาบ้างหรือไม่

ตอบ : ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างทางด้านศาสนา แต่ไม่เคยมีปัญหากัน ในทางกลับกันชาวบ้านมีความสามัคคีและช่วยเหลือกันเสมอ ไม่ว่าจะเป็นงานบุญหรืองานพิธีต่างๆ

ถาม : ผู้ใหญ่บ้านทั้งสองเคยมีมาตรการเด็ดขาดในเรื่องของพื้นที่การปกครองกับผู้เคยมีอิทธิพลบ้างหรือไม่

ตอบ : ไม่เคยมีปัญหาพาดพิง หรือ การรวมกลุ่มต่อต้านแต่อย่างใด ซึ่งเรามีเป้าหมายสำคัญ คือ การดูแล และปกครองชาวบ้านในพื้นที่ ดังนั้น การวางมาตรการหรือข้อห้ามระหว่างพื้นที่เด็ดขาดคิดว่าเป็นการจุดชนวนของความขัดแย้ง จึงไม่ทำการดังกล่าวเพื่อความสุขสงบของชาวบ้านในพื้นที่

การสรุปกิจกรรมและมอบการบ้าน

นายนิคม ศิริสิงห์สังชัย ที่ปรึกษาสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระฯ ได้นำกล่าวสรุปกิจกรรมการอบรมในครั้งนี้ว่า สิ่งที่ได้รับจากการอบรมได้เรียนรู้ คือ การเรียนรู้ประสบการณ์งานพัฒนา 4 ฐาน ซึ่งสิ่งที่สำคัญ คือ การพัฒนาระบบน้ำ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่ ทำให้เห็นได้ว่า หากไม่แก้ไขเรื่องเหล่านี้ ก็จะไม่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นการดำเนินงานของโครงการร้อยใจรักษ์ จึงเน้นการพัฒนาพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การระดมจากข้างใน ด้วยการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม รวมไปถึงการให้โอกาสคนที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายได้มีโอกาสดูแลตัวเองเป็นคนดี หันมาประกอบอาชีพที่สุจริต ด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ โดยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ชุมชนก็จะสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง และเมื่อชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมาย ปัญหาเสพติดก็จะค่อยลดหายไป ทั้งนี้ได้มอบการบ้านสำหรับผู้เข้าอบรม 2 ข้อ คือ

- 1) ให้คัดเลือกผู้เข้าอบรมที่มาในรุ่นนี้ให้เหลือ 20 คน เพื่อมาฝึกปฏิบัติในหลักสูตรที่ 2 ระยะเวลา 5 วัน 4 คืน
- 2) ผู้เข้าอบรมกลับไปปรึกษาหารือเพื่อเสนอโครงการแก้ไขปัญหาคือความต้องการของหมู่บ้านชุมชน

โดยมีหลักเกณฑ์ คือ

1. เป็นโครงการที่ต้องแก้ไขปัญหาในชุมชนของท่าน โดยผ่านการเห็นชอบจากประชาคมหมู่บ้าน
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านแรงงาน อาหาร ระหว่างปฏิบัติงาน หรือการมีส่วนร่วมอื่นๆ
3. สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระฯ จะมิงงบประมาณสมทบให้กับโครงการบางส่วน โดยงบประมาณหลักจะต้องมาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การสรุปกิจกรรมการอบรม

สิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ คือ กระบวนการที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การเรียนรู้ประสบการณ์งานพัฒนา 4 ฐาน ซึ่งหัวใจสำคัญ คือ การพัฒนาระบบน้ำ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่ ทำให้เห็นได้ว่า หากไม่แก้ไขเรื่องเหล่านี้ ก็จะไม่สามารถพัฒนาได้

ท่านกลับไปแล้วขอให้ทบทวนขั้นตอน **“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”** ซึ่งหลักสูตรนี้ได้เรียนรู้แค่เข้าใจ ต่อไปจะเป็นกระบวนการเข้าถึง ซึ่งอยู่ในหลักสูตรที่สอง ท่านต้องกลับไปดูข้อมูลในพื้นที่และมาฝึกปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การเสนอโครงการต่อไป

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการอบรม

1. การเลี้ยงไก่ดำพันธุ์ภูพาน 3 สายพันธุ์ คือ
2. ไก่ดำพันธุ์ภูพาน 1 ขนสีดำ ไก่ดำพันธุ์ภูพาน 2 ขนสีขาว และ ไก่ดำพันธุ์ภูพาน 3 ขนสีทอง
3. ไก่ดำพันธุ์ภูพาน จะมีกระดูกสีดำ เนื้อสีดำ และเครื่องในสีดำ
4. อาหารลดต้นทุน โดยใช้หญ้าเนเปียร์หวาน พันธุ์อิสราเอล
5. การเพาะพันธุ์ และขยายพันธุ์หญ้าเนเปียร์หวานพันธุ์อิสราเอล
6. การเรียนรู้สูตรอาหารลดต้นทุน
7. อาหารลดต้นทุน สามารถเก็บได้นาน 45 วัน สามารถใช้เลี้ยงวัว
8. การจัดตั้งกองทุนพันธุ์สัตว์ กองทุนยา/วัคซีน กองทุนอาหารสัตว์ และกองทุนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์สำหรับคนยากจน
9. การจัดตั้งทีมอาสาปศุสัตว์เคลื่อนที่ เพื่อช่วยในการส่งเสริม และลดอัตราการตายในพื้นที่
10. การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้
11. การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรขนาดเล็ก เพื่อลดรายจ่ายในชุมชน โดยการตั้งโรงสีเองในชุมชน
12. การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยการใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยหมักชีวภาพ
13. วิธีการขยายหัวเชื้อสารชีวภัณฑ์ เพื่อนำมาใช้ในแปลงการเกษตร
14. การแบ่งพื้นที่การเกษตรใน 1 ไร่ 1 แสน ออกเป็น 3 ส่วน คือ บ่อน้ำ การปลูกพืชหมุนเวียน และปศุสัตว์
15. การปลูกพืชหมุนเวียนใน 3 ระยะ คือ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว
16. การขายผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน เพื่อสร้างรายได้หมุนเวียนในชุมชน
17. การผลิตและการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างถูกต้อง
18. การแบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วน คือ ป่าใช้สอย เพื่อการฟื้นฟูต้นน้ำ โดยการปลูกป่าไผ่ ที่เนินเขา การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในเนินเขา ที่ดอน การปลูกพืชผสมผสาน และที่นา การเพิ่มผลผลิตข้าว และการปลูกพืชหลังนา
19. การสนับสนุนให้ชาวบ้านและเกษตรกรในพื้นที่ปลูกพืชปรับภูมิทัศน์ เช่น เหลืองอินเดีย จั๋งดอกแดง และหางนกยูง เพื่อความสวยงาม และให้ร่มเงากับต้นกาแฟโรบัสต้า
20. การรวมกลุ่มวิสาหกิจในชุมชน เพื่อต่อรองราคาผลผลิตกับพ่อค้าคนกลาง
21. การผลิตผลผลิตทางเกษตรให้มีคุณภาพ โดยการขอมาตรฐานรองรับ GAP
22. การหาตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่
23. อ่างพวงสันเขามี 2 ประเภท คือ อ่างพวงพลาสติก และอ่างพวงชอยซีเมนต์
24. การทำอ่างพวง ควรทำที่กลางสันเขา ป้องกันการเกิดแนวดินสไลด์
25. การใช้ระบบกักน้ำ ในการลำเลียงน้ำจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ หรือ จากบ่อแม่ สู่บ่อลูก สู่บ่อหลาน
26. อ่างพวงสันเขา สามารถใช้กับพื้นที่รับน้ำทางการเกษตรได้ประมาณ 12-20 ไร่

แนวทางการนำไปปรับใช้ในพื้นที่

1. การควบคุมคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร
2. ลดการใช้สารเคมี ส่งเสริมการใช้สารชีวภัณฑ์
3. การปรับปรุงสายพันธุ์ไม้ผล เพื่อได้ราคาเป็นที่ต้องการของตลาด
4. ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักใช้ในชุมชน
5. การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ
6. สร้างงานสร้างอาชีพในถิ่นเกิดให้คนไม่ต้องออกไปหางานนอกพื้นที่
7. ส่งเสริมการปลูกพืชหลังนา
8. การคัดเลือกสายพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับพื้นที่
9. นำองค์ความรู้ไปขยายผลในชุมชน
10. การบริหารงานตามศาสตร์พระราชา

การประเมินความพึงพอใจ รุ่นที่ 1/102 ทม.แม่ฮ่องสอน อ.เมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน				
ประเด็นประเมิน	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง	ไม่ตอบ
เนื้อหาสาระวิชาเรียนในภาพรวม	97.96	2.04	-	-
ระยะเวลาตลอดหลักสูตร	77.55	16.33	6.12	-
ระยะเวลาในการเข้าฐานภาคปฏิบัติ	73.47	24.49	2.04	-
การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	89.80	8.16	2.04	-
วิทยากรมีความรู้	95.92	2.04	2.04	-
สถานที่อบรม	91.84	8.16	-	-
สถานที่พัก	95.92	4.08	-	-
อาหารและเครื่องดื่ม	95.92	4.08	-	-

หมายเหตุ มีผู้ส่งแบบประเมิน 49 คน จาก 52 คน